

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

С. О. Омельченко

27 червня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
З ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
«ПРАКТИКУМ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»

підготовки здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта»
мова навчання українська

Слов'янськ – 2022 р.

Розробник:

Іванчук С.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «ДДПУ»

Рецензенти:

Курінна С.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «ДДПУ»

Трубнік І.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи ДВНЗ «ДДПУ»

Робоча навчальна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри дошкільної освіти

Протокол № 12 від 27 червня 2022 р.

Завідувач кафедри

проф. Курінна С.М.

Погоджено групою забезпечення спеціальності 012 Дошкільна освіта

Керівник групи забезпечення

доц. Кахіані Ю.В.

Затверджено та рекомендовано до впровадження

вченою радою

Державного вищого навчального закладу

«Донбаський державний педагогічний університет»

1. Опис практичної підготовки

Види практичної підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Практикум особистісного розвитку дитини дошкільного віку	Кількість кредитів, тижнів, годин:	
	6/4/180	6/4/180
	Рік підготовки	
	1-й	1-й
	Семестр	
	1-й	1-й
	Вид контролю: диф. залік у формі звіту	

2. Пояснювальна записка

Практична підготовка у ДВНЗ «ДДПУ» організується відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у ДВНЗ «ДДПУ», Положення про контрольні заходи у ДВНЗ «ДДПУ».

Зміст проходження практики регулюється: Положенням про практичну підготовку (практику) здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів у ДВНЗ «ДДПУ»; Положенням про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДВНЗ «ДДПУ»; Положенням про внутрішнє забезпечення якості освіти у ДВНЗ «ДДПУ»; Положенням про порядок реалізації права на академічну мобільність ДВНЗ «ДДПУ».

Особливе місце в освітньому процесі займає практикум з особистісного розвитку дитини дошкільного віку як засіб закріплення теоретичних знань, опрацювання практичних навичок та формування професійної компетенції майбутнього фахівця дошкільної освіти та є ваговою складовою системи підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Практикум передбачено освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта» та навчальним планом спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Програма практикуму з особистісного розвитку дитини дошкільного віку є нормативним документом ДВНЗ «ДДПУ», який розроблено кафедрою дошкільної освіти на основі ОПП відповідно до затвердженого робочого навчального плану та алгоритму вивчення навчального матеріалу з фахових дисциплін.

Програма практикуму має такі основні розділи: опис практичної підготовки, пояснювальна записка, інформаційний обсяг практичної підготовки, організація та керівництво практичної підготовки та порядок її проходження, форми підсумкового контролю результатів практичної підготовки, критерії оцінювання, рекомендована література(основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті.

2.1 Мета практичної підготовки

Метою практичної підготовки з особистісного розвитку дитини дошкільного віку є формування у майбутніх фахівців дошкільної освіти здібності до оволодіння дидактико-розвивальним інструментарієм психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей дошкільного віку; формування особливостей впливу сучасного соціуму на становлення особистості дитини дошкільного віку, вміння застосовувати технології розвитку дитини у закладах дошкільної освіти. У процесі практикуму будуть сформовані системні знання теоретичних засад та вміння вирішувати морально-етичні і освітні завдання розвитку особистості дитини дошкільного віку, використання методів педагогічного впливу на дітей XXI століття з врахуванням особливостей їх взаємодії з сучасним соціумом.

2.2 Завдання практичної підготовки

Завдання практичної підготовки:

- розширення та поглиблення теоретичних знань щодо особливостей особистісного розвитку дитини дошкільного віку;
- удосконалення вмінь організації індивідуального розвитку дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.
- здійснення психолого-педагогічного керівництва індивідуальним розвитком особистості дитини.
- вироблення творчого підходу для формування особистісного розвитку дитини дошкільного віку;
- підвищення рівня педагогічної майстерності здобувачів як важливої складової успішності майбутньої педагогічної діяльності.

2.3 Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни (обов'язковий компонент) «Практикум особистісного розвитку дитини дошкільного віку»

Компетентності, які формуються з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК 6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК 10. Здатність застосовувати softskills-навички в практичних ситуаціях.</p> <p>СК 1. Здатність організувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.</p> <p>СК 3. Здатність до психолого-</p>	<p>ПРН 4. Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.</p> <p>ПРН 5. Організувати методичний супровід освітньої діяльності в мультикультурному середовищі закладу дошкільної освіти для формування в дітей поваги до різних національностей та здатності до взаємодії.</p> <p>ПРН 6. Здійснювати</p>	<p>Поєднання традиційних, активних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій:</p> <ul style="list-style-type: none"> - словесні методи: лекція (проблемна, лекція-дискусія, лекція-консультація, круглий стіл, лекція-провокація мультимедійна тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, диспут, дискусія, дебати; - наочні методи: спостереження, демонстрація, ілюстрація; - практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, тез, наукових статей, 	<p>Спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне, письмове опитування, тестовий контроль, взаємоконтроль (взаємо-оцінювання), самоконтроль (рефлексія, само-оцінювання) оцінювання самостійної роботи (реферати, плани-проспекти наукових</p>

<p>педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>СК 9. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.</p> <p>СК 16. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.</p>	<p>психолого-педагогічне керівництво індивідуальним розвитком особистості дитини.</p> <p>ПРН – 10 Володіти вміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.</p> <p>ПРН – 17 Аналізувати та оцінювати отримані результати, інтерпретувати та розробляти індивідуальні корекційно-розвивальні програми для дітей у нормі та з відхиленнями в психофізичному розвитку.</p>	<p>плану-проспекту наукового дослідження, зокрема з використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання (робота із друківаними та електронними інформаційними ресурсами, виконання індивідуальних завдань, тестування);</p> <ul style="list-style-type: none"> - робота з навчально-методичною літературою (конспектування, анотування, рецензування, написання тез, статей); - відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання: дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані, гейміфіковані; - активні методи навчання: метод проєктів, кейс метод, мозкова атака; - інтерактивні методи навчання: технології фасилітативного 	<p>досліджень, наукове повідомлення, доповідь, мультимедійна презентація, наукова стаття, тези), диф. залік (у формі захисту звіту з практики)</p>
--	--	--	--

ПРН – 19 Аналізувати та оцінювати ефективність роботи вихователя у сфері фізичного, інтелектуального, естетичного, мовленнєвого, морального, екологічного, трудового виховання дітей; розробляти критерії оцінки та самооцінки його діяльності.

ПРН-24 Володіти навичками збереження та зміцнення психофізичного й соціального здоров'я дошкільників.

навчання, методи активізації творчої діяльності, ділові та рольові ігри.

3. Інформаційний обсяг практичної підготовки

3.1 Вид практичної підготовки

Практикум особистісного розвитку дитини дошкільного віку

3.1.1 Бази практичної підготовки

1. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ).
2. Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Краматорськ).
3. Заклади дошкільної освіти м. Слов'янськ (ЗДО №1 «Зіронька», ЗДО №3 «Ромашка» ЗДО №24 «Ракета», ЗДО №30 «Казка», ЗДО №55 «Лелека»).

3.2 Зміст і завдання індивідуальної роботи здобувача під час практичної підготовки

Структура практичної підготовки

№ з/п	Етапи роботи	Види діяльності	Кількість годин
1	Організаційний етап	Організаційно-ознайомлювальна діяльність.	15
2	Підготовчий етап	Підготовча діяльність з теорії та практики особистісного розвитку дитини дошкільного віку	50
3	Основний етап	Теоретико-аналітична діяльність. Аудиторна та позааудиторна діяльність. Інтерактивна діяльність. Творчо-дослідна діяльність.	100
4	Заключний етап	Підсумкова діяльність	15
Усього годин			180

Зміст практичної підготовки

№ з/п	Види роботи і завдання практики	Кількість годин
Організаційний етап		
1	Участь в установчій конференції з «Практикуму особистісного розвитку дитини дошкільного віку»: - ознайомлення з Робочою програмою з практикуму, зі	8

	<p>змістом, метою, завданнями;</p> <ul style="list-style-type: none"> - отримання здобувачами методичних рекомендацій та індивідуальних завдань; - ознайомлення з особливостями особистісного розвитку дитини дошкільного віку; - ознайомлення з критеріями оцінювання та процедурою оскарження результатів. 	
2	<p>Ознайомлення з методичною документацією та змістом загальних та спеціальних компетентностей, які формуються відповідно до освітньої програми, а також програмними результатами.</p>	7
Усього		15
Підготовчий етап		
3	<p>Підготовка щоденника для відображення змісту роботи (запис яскравих висловлювань, думок щодо особистісного розвитку дитини дошкільного віку; власних вражень, поглядів, побажань. Запис підготовлених виступів, доповідей за запропонованою тематикою).</p> <p>Підготовка презентації на одну з тем:</p> <ul style="list-style-type: none"> – «Дитинство в ціннісному вимірі» – «Дитинство у цифровому суспільстві». – «Розвиток лідерського потенціалу дітей дошкільного віку». – «Розвиток навичок критичного мислення у дошкільників» – «Самостійність – потреба, вибір і право дитини» <p>Самоаналіз за допомогою рефлексивної технології «Любити дитину – покликання чи мистецтво?».</p>	<p>23</p> <p>10</p> <p>10</p>
4	<p>Відвідування лекційних занять:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Особистість дитини – Дитина в соціумі – Дитина в природному довкіллі – Дитина у світі мистецтв – Діяльність дитини дошкільного віку – Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі – Діти з особливими освітніми потребами 	7
Усього		50

Основний етап

5.	<p>I. Аналіз науково-теоретичних положень:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Плакаємо особистість. 5 2. Дитина і соціум: формуємо базове відчуття безпеки. 4 3. Маленькі люди – великого світу. Життєдіяльність дитини у природному довкіллі. 4 4. Проектно-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку. 4 5. Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі 4 6. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних та національних документах і законодавстві. 4 <p>II. Практична робота:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація і проведення тренінгів («Я та моя ідентичність», «Успішним не народжуються, успішним стають», «Лідер та лідерство», «Креативність – шлях до професійного успіху», «Світ, комфортний для всіх»). 5 2. Організація і проведення дидактичних, рольових, ситуаційних та ділових ігор (на вибір здобувачів) 5 3. Організація і проведення занять («Дуже просто – раз і два – творять пальчики дива!», «Бути ощадливим – модно!», «Експериментаріум», «Із мистецтвом на «ти»», «Будьмо толерантними».) 5 4. Робота в міні-групах. Моделювання ситуацій за запропонованою тематикою (на вибір здобувачів) 5 5. Організація і проведення розваг для дітей дошкільного віку (Маленькі кроки – до великої перемоги!», «Спритні ніжки, вправні ручки», «Секрети природничої лабораторії», «Залюбки малята грають та емоції вивчають», «Кольорове свято») 5 6. Організація і проведення занять-квестів (теми на вибір здобувачів) 10 7. Організація і проведення ігор для дітей з особливими освітніми проблемами. 10 8. Організація і проведення семінару для працівників дошкільної освіти (теми на вибір здобувачів). 20 9. Підбір візуального та аудіо контенту з кожної теми. 20 	
Усього		100
Заключний етап		
6.	Захист творчого проєкту (презентація кейсів).	10
7	Оформлення звітних матеріалів до кожного тематичного дня практики і затвердження їх керівником практики:	3

	- підготовка презентації з кожної теми, що пропонується; - підготовка та презентація доповіді на науково-практичну конференцію з будь-якої з проблем; - представлення звіту з проходження «Практикуму особистісного розвитку дитини дошкільного віку». Підготовка до захисту та захист звітних матеріалів про проходження практики.	
8	Підведення підсумків практики.	2
Усього		15
Усього за навчальним планом		180

3.3 Організація та керівництво практичної підготовкою й порядок її проходження (обов'язки методистів і здобувачів)

Організація та керівництво практичною підготовкою:

Загальне керівництво практикою здійснює завідувач випускової кафедри. Він планує розподіл годин щодо керівництва практикою, а також здійснює контроль за проходженням її.

Безпосереднє керівництво виробничою практикою кожного здобувача виконує викладач-керівник практики (який має стаж роботи за профілем підготовки фахівців не менше 3-х років), якого призначає завідувач кафедри відповідно до педагогічного навантаження. При призначенні викладача-керівника враховуються його наукові інтереси та спеціалізація практиканта.

Перед початком практики керівники практичної підготовки від випускової кафедри проводять установчу конференцію, на якій здобувачам роз'яснюють мету, завдання, зміст, форми організації, порядок проходження практики та вимоги до звіту. Після закінчення проводиться звітна конференція з аналізом її підсумків.

Керівник практичної підготовки від випускової кафедри в контексті виробничої практики «Практикум особистісного розвитку дитини дошкільного віку» виконує наступні види роботи:

- розробляє робочу програму виробничої практики здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти та методичні вказівки щодо її проведення;
- розробляє та затверджує перелік індивідуальних завдань з методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- проводить установчу та підсумкову конференцію, заслуховує звіти здобувачів про проведену роботу, розробляє заходи щодо удосконалення практики здобувачами.
- планує роботу здобувачів;

- є присутнім під час виконання завдань здобувачами, приймає участь у їх обговоренні;

- надає консультації практикантам щодо виконання індивідуальних творчих або дослідницьких завдань змісту робочої програми практики й оформлення звітної документації;

- повідомляє здобувачів про систему звітності з практики;

- підводить підсумки виробничої практики, оцінити роботу кожного здобувача, скласти рецензії за результатами проведеної ним роботи та надає їх завідувачу випускової кафедри.

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти при проходженні виробничої практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики консультації щодо її проходження й оформлення всіх необхідних документів;

- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою виробничої практики;

- розробити та затвердити індивідуальний план проходження практики, вести щоденник для відображення змісту роботи проходження практики, своєчасно оформити всі документи та скласти звіт;

- проходити практику за строками, визначеними в наказі по університету;

- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку університету, виконувати розпорядження ректора, декана, завідувача кафедри, їх заступників і керівника практики;

- після закінчення практики, у тижневий термін подати керівнику від кафедри пакет звітної документації.

3.4 Форми підсумкового контролю результатів практичної підготовки

Оцінювання результатів практичної підготовки проводиться у формі звіту по закінченні практики.

Звітна документація:

1. Індивідуальний план роботи з виробничої практики, що фіксує всі форми роботи під час практики, терміни та відмітку про виконання.

2. Щоденник практики, що фіксує дати та зміст роботи (із записом власних вражень, думок, поглядів, побажань). Щоденник ведеться кожного дня із систематичними записами усіх видів робіт і спостережень.

3. Обґрунтований аналіз змісту теоретичних основ проблеми особистісного розвитку дитини дошкільного віку та професійної діяльності фахівця дошкільної освіти.

4. Матеріали щодо виконаних завдань з кожної проблемної теми. Самоаналіз якості їх виконання.

5. Аналіз заходів, що переглянуто в ході проходження практики.
6. Розробка (сценарій та супровідні матеріали) підсумкового заходу.
7. Звіт щодо проходження виробничої практики здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти.

До звіту додається:

1. Рецензії керівника (методиста) з практичної підготовки.
2. Відомість-характеристика з практичної підготовки.

3.5 Критерії оцінювання

Критерії оцінювання програмних результатів практики здобувачів вищої освіти, затверджені в ДДПУ (для оцінювання захисту звіту з виробничої практики):

Критерії оцінювання кожного з завдань практичної підготовки здобувачів отримують перед початком практики. Диференційована оцінка (бали) за кожне завдання практичної підготовки виставляється методистом від кафедри дошкільної освіти. Після завершення практики відбувається захист у присутності комісії. Підсумкова оцінка за виробничу практику враховується нарівно з іншими оцінками, які характеризують успішність здобувача. Результати захисту звіту з практичної підготовки заносяться в залікову відомість і залікову книжку.

Результати практичної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти під час проходження виробничої практики визначаються в балах, що виставляються згідно з критеріями оцінювання.

Рівень сформованості у магістрів компетентностей після проходження виробничої практики оцінюється згідно із загально-визначеними вимогами системи вищої освіти України.

Максимальний бал з практикуму з педагогічної риторики магістрант отримує за:

- творчий підхід до виконання теоретичних завдань;
- підготовку логічного, змістовного наповнення кожного дня практики відповідного до його тематики;
- своєчасно наданий і згідно вимог оформлений пакет звітних документів;
- повне викладення змісту виконаних робіт під час проходження виробничої практики (в доповіді під час звіту).

Оцінювання здійснюється за п'ятибальною шкалою.

«відмінно» (90-100 балів) – звіт оформлено відповідно до зазначених вище вимог; відповіді на захисті повні, правильні, логічні та послідовні, самостійні;

«добре» (75-89 балів) – звіт оформлено відповідно до зазначених вище вимог; відповіді на захисті з деякими неточностями, але логічні і послідовні;

«задовільно» (60-74 бали) – поверхове висвітлення матеріалів практики, наприклад, неглибокий аналіз матеріалів; відповіді на захисті достатні, з деякими неточностями у змісті та логіці побудови, виконувалися з допомогою викладача, колег, конспектів тощо;

«незадовільно» (26-59 балів) – фрагментарне виконання поданих матеріалів; відповіді невірні, необґрунтовані.

«неприйнятно» (0-25 балів) – звітні матеріали не підготовлені, відповіді невірні, необґрунтовані, пропуск без поважних причин значної кількості практичної підготовки (більше ніж 50%).

Результат практичної підготовки оцінюється за 100-бальною шкалою, наведені в таблиці.

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

Якщо магістр не проходив виробничу практику «Практикум особистісного розвитку дитини дошкільного віку» до захисту не допускається.

Якщо магістр не проходив виробничу практику через поважні причини (хвороби – за наявності медичної довідки), він може отримати індивідуальне завдання від наукового керівника (за погодженням із завідувачем кафедри).

Відповідно до 100-бальної шкали, оцінка виставляється за певні види роботи, наведені в таблиці.

Розподіл балів, що присвоюються здобувачам з результатами поточного контролю (денна/заочна форма навчання)

Оцінювання за розділами	Бали
1. Теоретико-аналітична діяльність	40
Організаційно-ознайомлювальна діяльність	20

Підготовча діяльність з теорії та практики особистісного розвитку дитини дошкільного віку	20
2. Аудиторна та позааудиторна діяльність	50
Інтерактивна діяльність	20
Творчо-дослідна діяльність	20
Рефлексивна діяльність	10
3. Захист практики	10
Усього	100

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за завданнями за результатами поточного контролю (денна/заочна форма навчання)

	Завдання	Розподіл балів	
		Max	Min
1	Індивідуальний план роботи з виробничої практики	4	2
2	Підготовка щоденника для відображення змісту роботи (запис яскравих висловлювань, думок щодо проблеми спілкування та власних вражень, поглядів, побажань).	4	2
3	Підготовка презентації на одну з тем: – «Дитинство в ціннісному вимірі» – «Дитинство у цифровому суспільстві». – «Розвиток лідерського потенціалу дітей дошкільного віку». – «Розвиток навичок критичного мислення у дошкільників» – «Самостійність – потреба, вибір і право дитини»	7	4
4	Самоаналіз за допомогою рефлексивної технології «Любити дитину – покликання чи мистецтво?»	6	4
5	Відвідування лекційних занять	7	2
6	Участь у практичній роботі; організація і проведення: 1. Організація і проведення тренінгів 2. Організація і проведення дидактичних, рольових, ситуаційних та ділових ігор 3. Організація і проведення занять	50 8 2 2	30 4 1 1

	4. Робота в міні-групах. Моделювання ситуацій за запропонованою тематикою	2	1
	5. Організація і проведення розваг для дітей дошкільного віку	6	3
	6. Організація і проведення занять-квестів	5	3
	7. Організація і проведення ігор для дітей з особливими освітніми проблемами.	5	4
	8. Організація і проведення семінару для працівників дошкільної освіти	10	6
	9. Підбір візуального та аудіо контенту з кожної теми.	10	7
8	Оформлення звітних матеріалів до кожного тематичного дня практики і затвердження їх керівником практики: - підготовка та презентація доповіді на науково-практичну конференцію з будь-якої з проблем; - підготовка звіту з проходження «Практикуму особистісного розвитку дитини дошкільного віку».	4	3
		6	4
		2	1
9	Підготовка до захисту та захист звітних матеріалів про проходження практики.	10	8
	Усього	100	60

7. Рекомендована література

Основна

1. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Мандрівець, 2022. – 216 с.
2. Клауд Генрі. Як виховати чудову дитину? Як допомогти дитині в формуванні справжнього характеру. Сварог и К. 2020, – 232 с.
3. Крутій К. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт: альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку. ЛПКС, 2019. – 148 с.

4. Максименко Д. Розвиток розумової діяльності дітей дошкільного віку. Центр навчальної літератури, 2020. – 192 с.

5. Методика виховання та розвитку дітей раннього віку : навч.-метод. посібник / авт.-упор. Н. Г. Каньоса, Т. Й. Бабюк, І. Л. Пукас, Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. – 268 с.

6. Полєвікова О., Швець Т. Безпечний світ дошкільника. Основа, 2020. – 144 с.

7. Рейпольська О. Розвиток старшого дошкільника в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти : методичні рекомендації Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. – 178 с.

8. Швайка Л. Інклюзія в ЗДО. Видавництво «Основа». 2019. – 144 с.

9. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років (нова редакція) / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О. Л. Кононко]. – Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. – 488 с.

Допоміжна

1. Березіна О., Цимбалюк О. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей середнього дошкільного віку. Видавництво: Мандрівець. 2018, 360 с.

2. Канакас Томас. Дитяча енциклопедія наукових експериментів. Vivat. 2021, 128 с.

3. Кутішенко В. Вікова та педагогічна психологія. Центр навчальної літератури. 2019, 128 с.

4. Лохвицька Л. Скарбниця моралі. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку. Видавництво : Мандрівець. 2020, 96 с.

5. Максименко Д. Мовленнєвий і психічний розвиток дітей раннього віку. Центр учбової літератури. 2021, 192 с.

6. Павлов І, Горіна М. Робота з емоціями. Я відчуваю... Що? 100+ технік. Моноліт – Bizz. 2022, 150 с.

7. Трикоз С., Блеч Г. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Видавництво : Кенгуру. 2018, 40 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.facebook.com/osobystist/> Центр Гармонійного Розвитку Дитини " Я Особистість"
2. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/34925/1/O_Polovina_Ditina_mistetstvo_2021_PI.pdf Стандарт дошкільної освіти. Базовий компонент дошкільної освіти. Практика управління дошкільним закладом.
3. <http://nbuv.gov.ua> Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
4. <https://emetodyst.mcfr.ua/680168> Дитина з особливими освітніми потребами в інклюзивній групі
5. <https://emetodyst.mcfr.ua/npd-doc.aspx?npmid=94&npid=18959> Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання
6. <https://mon.gov.ua/ua/news/udoskonaleno-organizaciyu-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti-rishennya-uryadu> Удосконалено організацію інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти – рішення Уряду
7. <https://www.facebook.com/classmi.ua/> КласМі
8. <https://toys.seminar.net.ua/product-category/avtorski-posibnyky/> віршовані ігри для дитячого розвитку.